

27036 - كائىناتتىكى ھەممە نەرسىنىڭ ئاللاھقا سەجدە قىلىدىغانلىقى

سوئال

ھەج سۈرىسى 18- ئايەتتە جاندارلارنىڭ سەجدە قىلىدىغانلىقى كەلگەن . شۇڭا بۇ سەجدە قىلىش قانداق بولىدۇ ؟

تەپسىلىي جاۋاب

مەدھىيە

ئاللاھقا بولسۇن .

بىلىشكى ، بۇ كائىنات ۋە ئۇنىڭدىكى بارلىق يارىتىلمىلار بولسا يا ئىختىيارى ، يا مەجبۇرىي ھالدا ئاللاھقا قۇل بولغان . شۇڭا مۇئىمىن ئاللاھقا ئىختىيارى قۇللۇق (ئىبادەت) قىلىدۇ ھەمدە ئۇنىڭغا قىلغان قۇللۇقىغا ئەجىرگە ئىرىشىدۇ . ھەمدە كاپىر ، گەرچە ئۇ پەرۋەردىگارىدىن ياتلاشقان ھەمدە ئۇنىڭغا قۇللۇق قىلىشنى تاشلىغان بولسىمۇ ، ئۇنىڭ جىسمىنىڭ ئاتوملىرى ۋە ئۇنىڭدىكى ھەممە نەرسە ئۇلۇغ ئاللاھقا قۇللۇق قىلىدۇ ھەمدە ئۇنىڭغا تەسبىھ ئېيتىدۇ . بىراق ئەقلىمىز ۋە چۈشىنىشىمىزنىڭ چەكلىكلىكى تۈپەيلى ، ئۇ تەسبىھنى ئوقالمايمىز ھەمدە ئۇنىڭ ماھىيىتىنى چۈشىنەلمەيمىز . ئاللاھ مۇنداق دىگەن : **« يەتتە ئاسمان - زىمىن ۋە ئۇلارنىڭ مەخلۇقاتلار اللە نەكە صاك دەص بىلەندى ، كائىناتتىكى قانداقلىق نەرسە بولمىسى ، اللە نەكە صاك دەص مەدھىيەلىك يەنە اللە نەكە ئۇلارنىڭ سەلتەتلىرىنى ئوخشاش بولمىغانلىقىنى ئىسپات قىلدى »** (ئىسرا : 44)

دىمەكچى ، ھەربىر يارىتىلما (مەخلۇق) ئاللاھقا ئەل بولۇش ۋە ئۆزىنىڭ ئەھۋالىغا مۇناسىپ شەكىلدە ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىش ھالىتىدە تۇرىدۇ . قۇياش ، ئاي ، يۇلتۇزلار ، دەرەخلەر ۋە ھايۋانلارنىڭ ھەممىسى ئاللاھقا باش ئىگىش ۋە ئۇنىڭغا سەجدە قىلىش ھالىتىدە تۇرىدۇ ، ھەمدە ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭغا مۇۋاپىق شەكىلدە ئىبادەت قىلىدۇ . ئاللاھ مۇنداق دىگەن : **« بىلىمىمىز ، ئاسماندىكىلەر (يەنە صەرىشتەلەر) ، زىمىندىكىلەر (يەنە ئۇلار ، جەننەت ۋە زىمىندا ياشايدىغان بارلىق مەخلۇقاتلار) ،**

كىن، ظاي، يذلتذزلار، تاغلار، دەرەخلەر، ھايۋاناتلار (اللەغا بويىسىزلىق، اللە نەش
تەسەرىزلىق قىلىش بويىچە ھەرىكەت قىلىدۇ) ۋە نەزەرىن كەششەلەر اللەغا سەجدە قىلىدۇ،
نەزەرىن كەششەلەر (كەششە سەۋەبلىك) ئازابقا دىھار بولىدۇ، اللە نەش خارلىشىغا ئىھراغ
ئادەمى ھەرمەتلىشىش ھەققىدا، اللە ھەقىقەتەن خالىغىنىنى قىلىدۇ (يەنى ئازاب
قىلىش، رەھىم قىلىش، ئىززەت قىلىش، خار قىلىش، باي قىلىش، كەمبەغەل قىلىش اللە نەش
خالىشىدىغانلىقى بولىدۇ، اللەغا ھىج كەششە تەسەرىز قىلالمايدۇ).»
[ھەج : 18]

« ئىللاھ ياراتقان شەيئەلەرنى سايلىغان بويىسىزلىق ھالدا اللەغا سەجدە قىلىش
يەنى سەدىن ئۆت- سولغا مايىل بولىدۇ ئىللاھقا ئىھراغ كەششە كەششە؟ (48). ئاسمانلاردىكى ۋە
ئىللاھقا ھايۋاناتلار، سەرىشەلەر اللەغا سەجدە قىلىدۇ، ئىللاھ (اللەغا سەجدە
قىلىشىش) ھەقىقەت قىلىش باش تارتمايدۇ. »
[نەھل (ھەسەلەرسى) : 48-49]

ئىمام ئىبنى كەسىپ مۇنداق دېگەن : " ئىللاھ بىزگە ئۆزىنىڭ كاتتىلىقىنى ،
ھەيۋەتلىكىنى ۋە ھەممە نەرسە باش ئەگەن زورلۇقىنى دەۋاتىدۇ . چۈنكى ھەممە نەرسە
ئۆزىگە بويىسىنىدۇ ھەممە نەرسە ۋە يارىتىلغان ئۆزىنىڭ ئالدىدا ئۆزلىرىنى
تۆۋەن تۇتىدۇ ، جانسىز نەرسىلەر ۋە ھايۋاناتلار ، ھەممە ئىنسانلار ، جىنلار ۋە
پەرىشتىلەردىن ئىبارەت مەسئۇلىيەت يۈكلەنگەنلىرى . ئىللاھ بىزگە ھەممە نەرسىدە
كۆلەڭگە بارلىقىنى ، ئۆزىنىڭ ئوڭ ۋە سول تەرەپكە مايىل بولىدىغانلىقىنى ، يەنى ،
ئەتەگەن ۋە كەچتە ، ئىللاھقا سەجدە قىلىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلدى . " مۇجاھىد مۇنداق
دېگەن : " قۇياش ئۆزىنىڭ ئەڭ يۇقىرى نۇقتىسىدىن ئۆتكەندە ، ھەممە شەيئە ئىللاھقا
سەجدە قىلىدۇ . "

ئىللاھ بارلىق شەيئەنىڭ ئۆزىگە سەجدە قىلىدىغانلىقىنى مۇقەررەرلەشتۈردى ھەممە ئۇ
ئۇلارنىڭ بىرقىسمىنىڭ قانداق سەجدە قىلىدىغانلىقىنى ، يەنى كۆلەڭگىسىنى ئوڭ ۋە سول
تەرەپكە مايىل قىلىش ئارقىلىق بولىدىغانلىقىنى چۈشەندۈردى . ئۇلارنىڭ سەجدىسىنىڭ
يەتتە ئەزا بىلەن بولۇشى لازىم ئەمەس . چۈنكى ئۇ مۇسۇلمانلارغا خاس . باشقا
مەخلۇقاتلارنىڭ سەجدىسى بولسا ھەر بىر مەخلۇقنىڭ ئۆز ئەھۋالىغا قاراپ بولىدۇ . بۇ
سەجدىنىڭ ھەقىقى مەنىدىكى سەجدە ئىكەنلىكى قۇرئان تېكىستىنىڭ ئىنىق مەنىسى بىلەن
كۆرسىتىلگەن . چۈنكى ، بۇ ئايەتنى ئۆزىنىڭ ئاشكارا مەنىسى بويىچە چۈشەندۈرمەسلىككە
كۈچكە ئىگە دەلىل يوق . شۇڭا بىز ئۇنى قوبۇل قىلىشىمىز كىرەك . يەنە قۇياش ، ئاي ،
يۇلتۇزلار ، دەرەخلەر ۋە ھايۋاناتلارنىڭ سەجدە قىلىشى پەرىشتىلەر ۋە ئادەملەرنىڭ

سەجدە قىلىشى بىلەن باغلىنىپ تىلغا ئېلىنىشى ئۇنى تەكىتلەيدۇ ، يەنى ، بارلىق شەيئىلەرنىڭ بۇ سەجدىسى ھەقىقى مەنىدىكى سەجدىلىكىنى كۆرسىتىدۇ .

ئىسلام پېشىۋاسى ئىبنى تەيمىيە (ئاللاھ ئۇ كىشىگە رەھىم-شەپقەت قىلسۇن) مۇنداق دەيدۇ : “ سەجدە قىلىش بولسا تۆۋەنچىلىكنىڭ بىر شەكلى . شۇڭا بارلىق مەخلۇقاتلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغان سەجدە بولسا يۈكسەك بويسۇنۇش ۋە تۆۋەنچىلىكنى بىلدۈرىدۇ . چۈنكى ھەر بىر يارىتىلما ئۇنىڭ كاتتىلىقىغا باش ئىگىدۇ ھەمدە ئۇنىڭ كۈچ-قۇدرىتى ئالدىدا ئۆزىنى تۆۋەن تۇتىدۇ . بۇ ھەممە نەرسە ئادەمنىڭ سەجدە قىلغىنىغا ئوخشاش ، يەتتە ئەزاسى بىلەن ، پىشانىسىنى يەرگە قويۇپ سەجدە قىلىدۇ دىگەننى ئۇقتۇرمايدۇ .

سەجدىنىڭ بۇ تۈرى پەقەت ئادەملەرگىلا خاس . بەزى باشقا مىللەتلەر تازىم قىلىدۇ ، لىكىن سەجدە قىلمايدۇ ، ھەمدە ئۇ ئۇلارنىڭ سەجدىسى بولىدۇ . ئاللاھ مۇنداق دىگەن :

« ھەمدە ئىشىكتىن سەجدە قىلغان ھالدا كىرىڭلار ھەمدە : ” بىزنى كەچۈرگىن ! ” دىگەنلەر . » [بەقەرە (ئىنەك) : 58]

دەيلىدۇكى ، بۇنىڭ مەنىسى ، ئۇنىڭدىن تازىم قىلغان ھالدا كىرىش بولۇپ ، بەزىلىرى يەھۇدىيلارغا ئوخشاش يانلىرىغا سەجدە قىلغان . سەجدە قىلىش بولسا تۇرداش ئىسىم ، بىراق مۇسۇلمانلارنىڭ سەجدە قىلىش ئۇسۇلى ھەممىگە تونۇلغان بولغاچقا ، نۇرغۇن كىشىلەر بۇ بولسا ھەربىر نەرسىنىڭ سەجدە قىلىش شەكلى دەپ ئويلايدۇ .

[جامىئۇل رىسالە ، 127]

ھەمدە ئۇ مۇنداق دىگەن :

” مەلۇمكى ، ھەربىر نەرسە ئۆزىنىڭ ئەھۋالىغا بىنائەن سەجدە قىلىدۇ ، ھەمدە بۇ مەخلۇقاتلارنىڭ سەجدىسى پىشانىلىرىنى يەرگە قويۇش ئەمەس . ”

[فەتىۋالار توپلىمى ، 21 284]

بۇ سەجدە قىلىش بۇ مەخلۇقاتلارنىڭ ئاللاھقا بويسۇنىدىغانلىقى ۋە تۆۋەنچىلىكى ھەمدە ئۇلارنىڭ ئۆزىنىڭ پەرۋەردىگارىلىقى ، كاتتىلىقى ۋە پادىشاھلىقىغا ئەل بولغانلىقىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ .

ئىمام ئىبنى قەييىم مۇنداق دىگەن :

” بۇ بولسا تۆۋەنچىلىك ، ئەل بولۇش ۋە باش ئىگىش سەجدىسى . چۈنكى ھەربىر نەرسە ئۆزىنىڭ پەرۋەردىگارىلىقىغا باش ئىگىدۇ ، ئۆزىنىڭ كاتتىلىقى ئالدىدا ئۆزىنى تۆۋەن تۇتىدۇ ھەمدە ئۆزىنىڭ پادىشاھلىقىغا بويسۇنىدۇ . ”

[مەدارىجۇل سالكىين ، 1071]

شۇنىڭدەك بۇ مەخلۇقاتلارنىڭ سەجدىسى ھەقىقى سەجدە بولۇپ ، ھەر بىر مەخلۇق ئۆزىنىڭ

ئەھۋالغا يارىشا سەجدە قىلىدۇ . شۇڭا ئىنسان ئۆزىگە لايىق كىلىدىغان شەكىلدە ،
ھەممىگە تونۇشلۇق شەكىلدە ، يەتتە ئەزاسى بىلەن سەجدە قىلىدۇ . قۇياش ئۆزىگە لايىق
كىلىدىغان شەكىلدە سەجدە قىلىدۇ ، خۇددى ئەبۇ زەرنىڭ سەھىيە ھەدىسىدە تىلغا
ئىلىنغاندەك ، ئۇ مۇنداق دىگەن : ” قۇياش پاتقاندا ، پەيغەمبەر (ئاللاھنىڭ
تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) ئەبۇ زەرگە : **« سەن قۇياشنىڭ قەيەرگە
كەتكەنلىكىنى بىلەمسەن ؟ »** دىگەن . مەن : ” ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسى ياخشى بىلىدۇ . ”
دېدىم . ئۇ : **« ئۇ ئەرلىشنىڭ (ئاللاھنىڭ تەختى) ئاستىغا سەجدە قىلغىلى كەتتى ،**
ئاندىن ئۇ كۆتۈرلۈشكە ئىجازەت سورايدۇ . بىراق ئۇزۇن ئۆتمەي ئۇ سەجدە قىلىدۇ ھەمدە
ئۇنىڭ سەجدىسى قوبۇل بولمايدۇ ، ھەمدە ئۇ كۆتۈرلۈشكە ئىجازەت سورايدۇ ، ئۇنىڭغا
ئىجازەت بىرىلمەيدۇ . ھەمدە ئۇنىڭغا : **« كەلگەن يېرىڭدىن قايتىپ كەل ! »** دېلىدۇ
ھەمدە ئۇ غەرىپتىن كۆتۈرلىدۇ . بۇ بولسا ئاللاھنىڭ مۇنۇ سۆزى : **« كُنْ بَعْدَ لُغُلُغَةٍ نَضَّةٍ
جَايِعًا قَارِاصَ سَيرٍ قَعْلَعْدٍ ، بَذْ ، غَالِبٌ ، هَمَّ مَمْنَعٍ بَعْلُضَحِّعِ اللّٰهُ نَعْتِ ظَالِدَعْنَظَالَا
بَعْلُضَعْلُضَعْنَظَالَا ظَعْلُشَعْدَر . »** [ياسىين : 38] ”
[بۇخارىي نەقىل قىلغان ، 3199]
شۇڭا ئۇ ھەقىقى مەنىدە ، قۇياشقا لايىق شەكىلدە سەجدە قىلىدۇ . بىراق ئەرلىشنىڭ
ئاستىدا ئاللاھقا قانداق سەجدە قىلىدۇ ؟ ئاللاھ بۇ سەجدىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى
ياخشى بىلىدۇ . ھەدىسنىڭ ئاشكارا مەنىسى بۇ سەجدىنىڭ مەنىسى نوقۇل ئاللاھنىڭ
بۇيرىقىغا بويسۇنۇش ۋە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىش ئەمەسلىكىنى ئىسپاتلايدۇ .
ئەمەلىيەتتە ، ئۇ بولسا بويسۇنۇش ، تۆۋەنچىلىك قىلىش ھەمدە ھەقىقى مەنىدە سەجدە
قىلىش ئارقىلىق ئۇنىڭغا ئەل بولۇش ، بىراق بىز ئۇنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى
بىلمەيمىز . ئوخشاشلا دىيلىدۇكى ، ئاي ، دەرەخلەر ، ھايۋانلار ۋە باشقا بارلىق
شەيئىلەر ئۆزىگە لايىق شەكىلدە سەجدە قىلىدۇ . مۇئمىننىڭ قىلىشقا تىگىشلىكى بولسا
بەزى شەيئىلەرنىڭ قانداق سەجدە قىلىدىغانلىقىنى بىلمەسلىكى ئۆزىنى بۇ سەجدىگە
ئىشىنىشتىن توسۇماسلىقى كىرەك ، بەلكى ئۇ ئاللاھ باشقا شەيئىلەرنىڭ ئۆزىگە سەجدە
قىلىدىغانلىقى ھەققىدە ئۇنىڭغا ئېيتقانلىرىغا ئىشىنىشى كىرەك .
ھەمدە ئاللاھ ياخشى بىلىدۇ .